

UiO • **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

ERSTATNINGSRETT

ved Birgitte Hagland
førsteamanuensis ph.d.

birgitte.hagland@jus.uio.no / 22 85 96 88

§ 5-1. (den skadelidtes medvirkning)

HOVEDTEMA III

SKADELIDTES

MEDVIRKNING, skl. § 5-1

LEMPING, § 5-2

SOLIDARANSVAR og

REGRESS, § 5-3

1. Dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til skaden ved egen skyld, kan erstatningen settes ned eller falle bort for så vidt det er rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers. Dette gjelder likevel ikke dersom skadelidte på skadetiden ikke hadde fylt 10 år.

2. Som medvirkning regnes det også når den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har latt være, i tilnærmet uttrekning å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter øyne å begrense skadene.

3. Reglene i nr. 1 og 2 gjelder tilsvarende ved medvirkning av andre personer eller forhold som den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren i denne sammenheng hefter for

§ 5-1. (*den skadelidtes medvirkning*)

1. Dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til skaden ved egen skyld, kan erstatningen settes ned eller falle bort for så vidt det er rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for utskaderede, omfanget av skaden og forholdene ellers. Dette gjelder likevel ikke dersom skadelidte på skadetiden ikke hadde fylt 10 år.

2. Som medvirkning regnes det også når den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har latt være i rimelig utstrekning å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter evne å begrense skaden.

3. Reglene i nr. 1 og 2 gjelder tilsvarende ved medvirkning av andre personer eller forhold som den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren i denne sammenheng hefter for

SKADELIDTES MEDVIRKNING skl. § 5-1

Bestemmelsens oppbygging

Vilkårsside:
HVIS

Rettsvirkningsside:
SÅ

- [nr. 1 «medvirket...ved egen skyld»](#)
- [nr. 2 tapsbegrensningsplikt](#)
- [nr. 3 passiv identifikasjon: «hefte for»](#)

- nr. 1
«**kan** ... for så vidt det er rimelig»
→ rimelighetsvurdering
«erstatningen settes ned eller falle bort»
→ tapsfordeling

Generelt om bestemmelsen

- Skl. § 5-1 nr. 1 (bal. §§ 7 og 8) = fordelingsregel
- Skadelidt: utvist skyld
- Forutsetning: skadevolder ansvarlig (uavhengig av ansvarsgrunnlag)
- Forhold til culpavurderingen
- Begrunnelse:
  - rettferdighet
  - pulverisering og sosiale hensyn
- Alle typer krav

§ 5-1 nr. 1 skadelidtes medvirkning - Vilkår

- «medvirket» = krav om årsakssammenheng
  - Betingelseslæren jf. Rt. 1992 s. 64 (p-pille)
  - Risikoeksponering/fravær av skadeforebygging?
Uvesentlighetslæren,
 jf. Rt. 1992 s. 64 (p-pille)
    - Rettspraksis: reduksjoner under ¼ uvanlig
    - • Rt. 2008 s. 755 (hjemmehjelp)
    - Rt. 2006 s. 1099 (politibil)
  - Adekvans
    - Rt. 2005 s. 1714 (veranda)
    - Rt. 1997/883 (skalle)

§ 5-1 nr. 1 skadelidtes medvirkning – Vilkår (forts.)

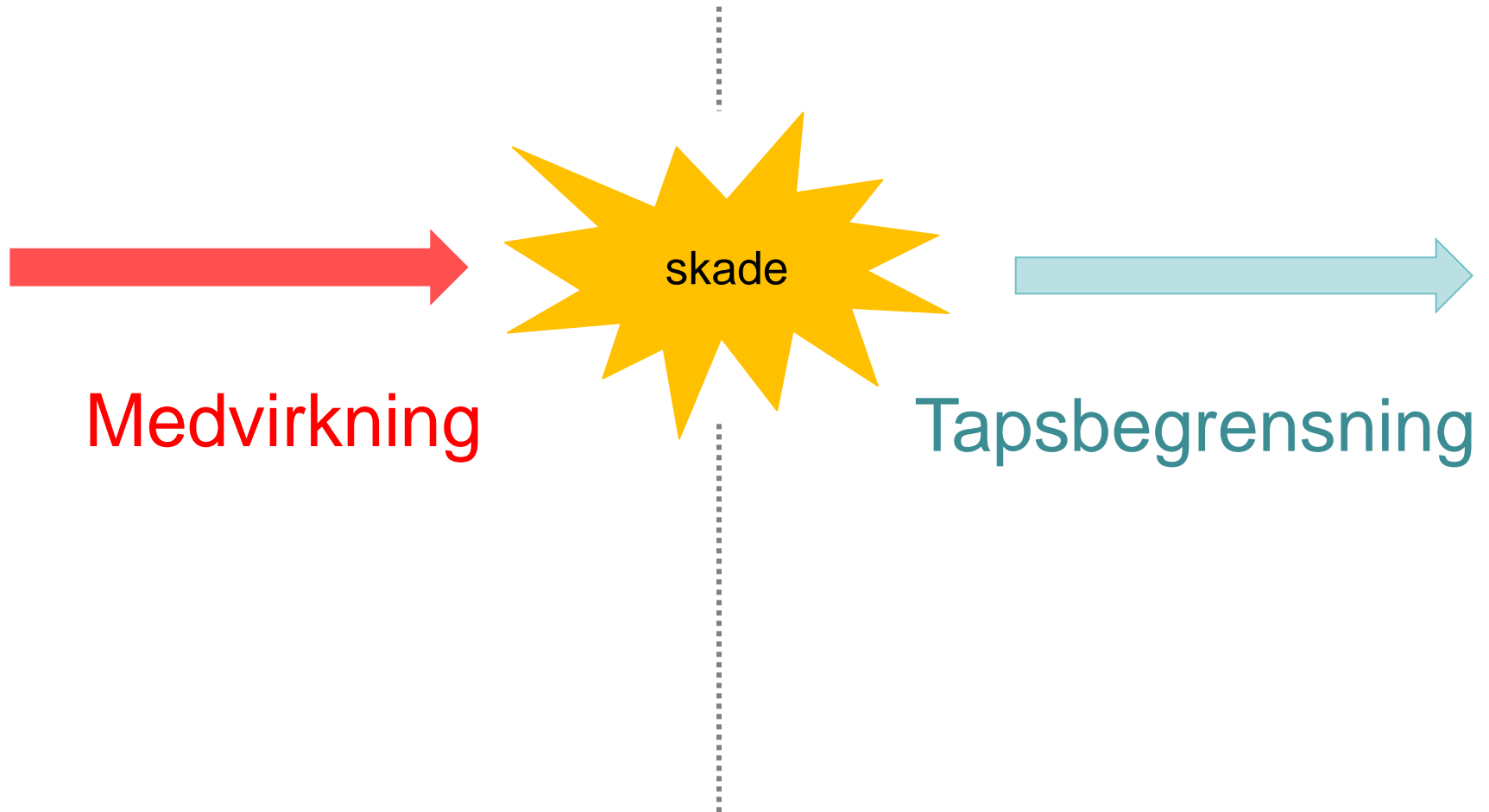
- «Egen skyld» = uaktsomhet
  - Krav om selvskylddevne, jf. Rt. 2015 s. 606 (togklatrer)
    - Barn over 10 år, Rt. 2003 s. 433
    - Psykose: årsakssammenheng (kfr. § 1-3: rimelighet)
  - Skadelidtes handlemåte kritikkverdig?
    - Ulovfestet avveining: Har skadelidtes handlemåte økt risiko for skaden?
    - Utviste skadelidte den forsiktighet som situasjonen tilsa?
      - Synbar, nærliggende og betydelig risiko?
 Rt. 2000 s. 1991 (alpinbakke I)
      - Skadelidtes egen aktivitet foranlediget skadeforvoldelsen? Eks. provokasjon
      - Skadelidte spesiell oppfordring til å handle? Rolleforventninger

§ 5-1 nr. 1 skadelidtes medvirkning - Virkning

- «Kan» = skjønnsregel
- Ansvarsfordeling: del av skaden som skadelidte medvirket til
- Normalt brøk, eks. 1/3
- Rimelighetsvurdering
  - Årsaksbidrag
  - skyldgrad } på begge sider:
  - «omfanget av skaden»: sosiale hensyn (alvorlig skade)
  - «forholdene ellers»: pulverisering gjennom forsikring

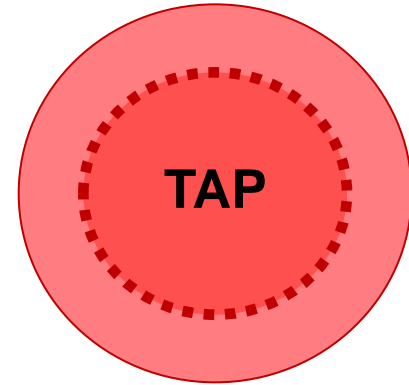

§ 5-1 nr. 2 tapsbegrensningsplikt - Vilkår

§ 5-1 nr. 2 tapsbegrensningsplikt - Vilkår

- «etter evne»: Samme skyldkrav som under nr. 1
- Aktivitetsplikt: begrense tapet
- Prevensjon
- Personskader: legehjelp eller operasjon?
Skl. § 3-1 annet ledd
- Tingskader: Kompenserende utgifter ?
Rt. 1992/1469 (leiebil), Rt. 1993 s. 1547 (Skoland)

(Husk: rettsvirkning reguleres av § 5-1 nr. 1)

Skl § 5-1 nr. 3 Passiv identifikasjon - vilkår

- [«medvirkning av .... andre forhold: objektivt ansvar
– Unntak fra hovedregel om medvirkers skyld]
- «medvirkning av personer... skadelidte.. hefter for»
Alminnelig regel om passiv identifikasjon
– Eks. ansatt hos skadelidt bedrift medvirker til skaden
- Andre skadetyper enn personskade

Skl § 5-1 nr. 3 Passiv identifikasjon - vilkår

- Tilsvarende normer som for aktiv identifikasjon?
  - Ansatte/Organer: Identifikasjon.
  - Aksjonær: eierforhold i seg selv ikke grunnlag for identifikasjon. Rt. 1995 s. 1641 (furunkulose)
  - Oppdragsforhold:
    - betroelsestilfellene
    - andre avtaler: konkret vurdering
  - Etterlatte:
    - Ingen identifikasjon
    - Unntak: bal. §§ 7 og 8, skl. § 3-5
  - Nærstående
    - Personskade: Ingen identifikasjon. Barn/foresatt: Rt. 2002 s. 1283 (dam), Ektefelle: Rt. 1991 s. 1303 (gulvluke)
    - Tingskade: Som ved avtaleforhold

- § 5-2. (*lemping av erstatningsansvar*) Erstatningsansvaret kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden

LEMPING, § 5-2

jf. bal § 11 (1), § 12 (3) siste pkt.

Skl. § 5-2: Generelt om bestemmelsen

- Skjønnsmessig reduksjon av erstatningsplikten
  - Gjenstand for lemping: Ferdig utmålte erstatning
Rt. 1997 s. 883 (skalle)
  - Generelt anvendelsesområde:
    - personskade, tingskade, formueskade, kontraktsforhold, kommersielle forhold (Rt. 2004 s. 1887 Multiconsult)
    - Men «lite naturlig å foreta lemping i en utmålt oppreisning». Rt. 1997 s. 883 (skalle).
Rt. 2014 892 a. 26-31. jf. § 3-5.
- «den alminnelige lempingsregelen»

§ 5-2: Generelt om bestemmelsen

- Begrunnelse
- Bestemmelsen tolkes i lys av hovedregelen om full erstatning → snever rekkevidde.
Rt. 2008 s. 1354 (NOKAS-vekter). Rt. 2005 s. 901 (bandidos)
oppsummering
- Forhold til særlige lempingsregler:
  - Barn skl. § 1-1
  - sinnsykes ansvar § 1-3

Lemping snarere regelen enn unntaket, kfr. § 5-2 hvor lemping kun er unntaksvis

  - Særrregler om lemping: uavklart forhold ifht den generelle regelen
    - Ment å ha selvstendig innhold
    - Lex posterior?
    - Rt. 2004 s. 1887 (Multiconsult): harmoniserende tolkning av kjl. § 70 (2), i lys av livsområdets egenart og evt. forarbeidsuttalelser om tilsiktede ulikheter

Skl. § 5-2 Nærmere om vurderingen

- § 5-2: momenter domstolen skal ta i betraktning i en skjønnsmessig helhetsvurdering. Ikke vilkår.
  - Første pkt.: Hovedregel
    - Vurderingstema: «urimelig tyngende»
  - Andre punktum: Fri rimelighetsvurdering
    - stat og kommunes ansvar kan lempes. Rt. 1992 s. 453 (furunkulose) og Rt. 2014 s. 656 (kloakknett)
    - Forarb: klar unntaksregel: strenge krav
    - Objektiv egenrisiko?
Særlig verdifulle og sårbare gjenstander
    - Ulovlige inntekter?
Rt. 2014 s. 656 (kloakknett). Fht vernet interesse?
- Rettspraksis: Ikke skarpt skille, men
-

Skl. § 5-2 Nærmere om vurderingen (forts.)

- **Første pkt.:** «urimelig tyngende»
  - «skadens størrelse»
Forarb.: «urimelig tyngende» for skadevolder bero på hva som er rimelig ifht. skadelidte (husk hovedregel om full erstatning)
  - «den ansvarliges økonomiske bæreevne»
forarb.: rammes ansvarlig meget hardt, eks. økonomisk livsgrunnlag eller næringsvirksomhet sterkt tilbake
  - «foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter»
    - Skadevolder: mot lemping
    - Skadelidte: kan tale for lemping, Rt. 2004 s. 165 (brannstifter)
Er krav mot skadevolder et regresskrav fra forsikringssselskap?

Skl. § 5-2 Nærmere om vurderingen (forts.)

- **Første pkt.:** «urimelig tyngende» (forts.)
  - «skyldforhold», Rt. 2005 s. 901 (Bandidos)
    - Skadevolders skyld graverende
      - stenge for lemping. Rt. 2003 s. 1358 (psykolog), Rt. 2004 s. 165 (brannstifter), Rt. 2008 s. 1354 (NOKAS-veker)
    - Men særlige forhold
      - Rt. 2007 s. 883 (skalle): Provokasjon
      - Rt. 2004 s. 165 (brannstifter): handlemåten meningsløs og uten forståelig motiv; handlingen «skjedde som en innskytelse i en noe forvirret tilstand».
  - «forholdene ellers»
    - Ikke uttømmende oppregning
    - Profesjonell part?

§ 5-3. (*skade voldt av flere*)¹. Flere som plikter å betale erstatning for samme skade, svarer en for alle og alle for en. Det samme gjelder den som plikter å betale oppreisning¹ for samme skade.

SOLIDARANSVAR

OG REGRESS

2. I hvilken utstrekning den som har betalt erstatning eller oppreisning kan gjøre krav gjeldende mot andre ansvarlige, avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.

§ 5-3

Solidaransvar, § 5-3 nr. 1

- Flere ansvarlige for **samme** skade
- Hovedregel: «en for alle og alle for en»
Rt 2001 s. 320 (Nilsen)
- Modifikasjon: ansvar kanalisert til forsikrings-selskap.
Skl. § 4-2: generell kanaliseringsregel
- Uavhengig av ansvarsgrunnlag (kontrakt/delikt)
- Skadelidtes valgrett
- Risiko for betalingsevne og vilje flyttes
- Særlige grunner: pro rata. Rt. 2008 s. 65

Solidarskyldnerregress, § 5-3 nr. 2

- § 5-3 nr. 1 ikke endelige plassering av ansvar
- § 5-3 nr. 2. Solidarskyldnerregress
  - Rimelig fordeling av ansvaret mellom ansvarlige
  - Skjønnstema: «ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers»
    - Forarbeidene liten veiledning
    - Forsiktig med analogibetraktninger ifht § 5-1: fordeling skadevolder-skadelidt: andre hensyn.
    - Utgangpunkt: likestilling mellom objektivt ansvar og culpa
    - «forholdende ellers».
      - Typisk årsaksbidragenes størrelse/nærhet
      - betalingsevne
- Skadelidtes restkrav fortrinnsrett foran regressoppgjør

Særlige regressregler

- Andre enn skadevolder selv; typisk forsikringssselskap eller arbeidsgiver
- Ingen generell bestemmelse
- Tings-/formuesskade, § 4-2 og 4-3
  - Forsikringssselskapets regressadgang begrenset: skadevolder handlet forsettlig/grovt uaktsomt
  - Ansvarsforsikring: ingen generell regresshjemmel
- Personskader: § 3-7
- Bilansvaret: skl § 4-4, jf. bal. §§ 8,12 og 13
- Utover lovregulerte tilfeller: Den som har dekket en annes tap, kan kreve regress. Rt. 1968 s. 48